

zdržite se!

Haywood prost.

Pred zaključkom lista smo dobili vest, da so porotniki spoznali sodr. Haywooda nedolžnim. Resnica in delavci so zmagali, kapitalisti in lažnjivci so podlegli!

CENJENIM ROJAKOM IN SO DRUGOM NA ZNANJE.

Vse naročnike uljudno prosimo, da vpošljajo znamke po centu, ako v znankah plačajo naročnino.

Vse dopisovalce pa opozarjam, da do 15. v mesecu vpošljijo svoje rokopise, ako želijo, da bodo rokopisi priobčeni v prvi številki, ki bo de izšla po vpošljitvi rokopisa.

Kdorkoč cenjenih naročnikov ne dobi lista, naj takoj z dopisnico naznanj upravnosti, da ni prejel lista.

Tekom zadnjih mesecev so nekatere gospodinje vsled strastne klerikalne prot agitacije, ki imajo po več fantov na hrani in stanovanju, lagale fantom, ki so pri njih na hrani in stanovanju, da "Proletarec" ni prisel. Da se to zlo odpravi in poskrbi, da klerikalno drevje ne bo rastlo v nevesa, naj se nam vsak tak slučaj nemudoma naznani.

"Proletarec" izhaja sedaj že pol drugo leto kot mesečnik, dasiravno se mu je že ob rojstvu z raznih strani prerokovala prezgodnja smrt.

Ali s tem, da "Proletarec" še dandanes izhaja kot mesečnik vzliči prerokovanju o prezgodnji smerti s strani nasprotnikov socializma, ne more nobeden sodrug biti zadovoljen.

Obtičati v postojanki, katero se pridobi, pomeni in je tudi v resnici nazadovanje. Ker socialisti to vemo, moramo tudi delati, da bomo napredovali.

vseh dežela

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

Štev. 8 (No. 8).

Chicago, Avgust, 1907

Leto II. (Vol. III.)

Kako?

Morda s tem, da v gostilnah in na društvenih sejah priovedojo, da smo sodruži in da smo mnogo že žrtvovali za idejo socializma. S tako agitacijo ne bo pomagano! Treba je dela in sicer pozitivnega dela.

Vsek sodržug naj pridobi enega ali dva naročnika in napredovali bodo. "Proletarec" bo postal tednik, ako se število naročnikov podvoji! In to je napredek, to se ne pravi: obtičati v pridobljen postojanki.

"Proletarec" ni lastnina slovenskih "akademično izobraženih" Pavla harjev in se tudi ne bojuje za to, da bi mednarodno organizirano Pavliharstvo obdržalo produktivne sloje v služnosti.

In ker "Proletarec" zastopa koristij produktivnih slojev, ker se bori, da bodo vsi ljudje na svetu ne glede na spol in narodnost živeli v enakosti, bratstvu in svobodi, smo prepričani, da pojde sodržug na delo, da bode "Proletarec" kmalu začel izhajati kot tednik.

Osrednji odbor "Jugoslovanske socialistične zveze".

HAYWOOD, MOYER,
PETTIBONE.

Že pol drugi mesec traja obravnavna proti Haywodu in konec nje bodo morda še le sredi avgusta.

Kot prva priča za državo Idaho je govoril morilec in pinkertonec Harry Orchard, golo orodje McPartlanda, razupitega glavarja pinkertonovcev na Zapadu. Lagal je, da se je kar kadilo. Izpovedal je, da je zvršil kar nekaj ducatov umorov, seve po naročilu "Zapadne zvezze rudarjev in plavžarjev". O umorih je govoril tako hladnokrvno, kadar če bi se šlo za tnuhe in komarje, ne za ljudi. Ta mirnodušna priča o umorih je pa napravila na javnost zelo slab utis. Njegovi prijatelji: — Borah, državni pravnik, ki se bo moral po končani obravnavi proti Haywodu kot obtoženec zagovarjati pred zveznim sodiščem radi sleparstva z državnim zemljišči, gubernator Gooding in pinkertonski glavar McPartland — so mu svetovali, da naj spremeni svojo taktiko, ker njegova izpoved nima prizakovanega uspeha na javnosti. Orchard je ubogal. Hinnil je pobognost, češ, da se je po prigovarjanju McPartlanda spreobrnil, vnil se k

svojemu bogu in storil sklep, da pred sodiščem vse do pravci izpove, da si olajša svojo košnato vest. Da bi boljše podprt to izpoved in ji utisnil pečat verjetnosti, je pa zviral svoje oči prav teatralično proti nebu, kakor kakva stara tercijalka, ki je bila že najmanj dvakrat v Rimu in petkrat pa na Brezjah. Ali tudi ta teatralični nastop ni imel uspeha. Starejsi časnikarski poročevalci, ki so imeli priliko že večkrat čuti izpovedi znamenih hudo delcev, so takoj izrekli: "Orchard je premeten hinavec in lažnjivec."

Državni pravnik Borah, ki je pred prčetkom obravnavne izjavil ponosno, da bodo do pičice razkrili delo zarotniškega notranjega krožka "Zapadne zvezze rudarjev in plavžarjev" in da bodo ta razkritja tako grozna, da se bo ves civilizirani svet zgrajal nad njimi, je danes blamiran pred vso ameriško javnostjo. Niti ena priča, katero je poklical državni pravnik pred sodišče, da potrdi laži modernega Kljukca-Ocharda, nì mogla nič slabega izpovedati proti Haywoodu in "Zapadni zvezzi rudarjev in plavžarjev". Njih izpovedi so bile brezpomembne, nekatere so se pa še glasile v korist Haywooda in rudarski organizaciji.

Ko so končale priča državnega pravnika, je zagovornik Darrow izdal poziv na pričo, ki so imeli pričati v prilog Haywoodu. Tako so priče prihitele od povsod, od najbolj oddaljenih krajev, med njimi tudi dva Slovenca. Že prvi dan se je prčela drobiti Orchardova izpoved v praznenič. In danes lahko rečemo, da se je obtožba proti Haywoodu spremenila v obtožbo proti "Družbi lastnikov rudnikov". Priča za pričo je izpovedala pod prisego, kako so lastniki rudnikov najeli pinkertonske detektive, ki so zvrševali umore, napade z bombami in dinamitem v rudnikih in na železnici, potem pa trosili laži, da so hudo delstva zvršili organizirani rudarji, da je vlada poslala lastnikom rudnikov vojaško potnoč, da bi s silo zatrli štrajk rudarjev v Coloradu. Druge priče so zopet izpovedale, da je Orchard bil čisto navadni pinkertonki ogleduh, ki je eksgubernatorja Steunenbergga ubil radi tega, ker je Steunenberg zakrivil, da je siromak, ker ga je dal ob času stavke v okraju St. Coeur d'Alenes zgnati, vsled česar je bil Orchard prisnoran prodati svoj delež Hercules rudnika za neznatno svotico.

Angleški kapitalistični časnik, ki

so v začetku delali si no reklamo za državnega pravnika Borah in njegovo obtožbo, so polgoma utemeljili in pričeli so prinašati le suha poročila o izpovedbi prič, ker so uvideli, da se bodo blamirali, ako zavzemajo še v prihodnje odprto sovražno stališče napram Haywoodu.

Tudi slovenski mesični listi so o ti aferi poročali še precej dostojno, ko se je pričelo z obravnavo. Izjeno je delal en sam slovenski list, katoliški tednik, v katerem Pavlihe odkladajo svoje maševne duševne odpadke. Pa temu se ni čuditi. Ta list sovraži in napada vse, kar ne sprejme katolicizma njegove vrste. Saj napada tudi slovenske katolične v Clevelandu, ker se ne dajo vlec za nos od enega samega človeka ki je našel krščanski ideal v ameriškem tolarju. Zabeleželi si ho to, ne rad tega, ker nas morda njegova poročila o obravnavi Haywooda vzbuzijo, ampak radi tega, da bodo slovenski delavci vedeli, kako ta katoliški tednik ljubi delavce in resnico, ter da smatra uremštvu vse čitatelje katoliškega tednika za navadne neumneže, ki bodo zafrenena poročila o obravnavi Haywood sprejeli za golo resnico, ne da bi se iz drugih listov prepričali, koliko je resnice na tem.

Mi smo danes prepričani, vsled tega kar so izpovedale priče, da so Haywood, Moyer in Pettibone nedolžni in da so le lastniki rudnikov v zvezi s pinkertonškimi ogleduh zvršili zaroto, da bi naše sodržuge spravili na vislice in razrušili rudarsko organizacijo. Mi smo bili še pred obravnavo o tem prepričani, ker vemo, da socialisti ne pripomorejo umorov. Ali danes pa to lahko povetno na ves glas, ker so priče potrdile — nepristranske priče, ki niso v nobeni zvezi z delavsko organizacijo.

Mi upamo, da bodo naše sodeluge sredi meseca avgusta pozdravili kot svobodne može.

Za kapitaliste in njih hlapce v talarju in fraku bo pa to dobra lekcija. Naučli se bodo lahko, da se socialisti ne da uničiti tudi z najbolj podlimi sredstvi. Dixi.

Omega.

Listu v podporo.

Frank Šavs, Oregon City, Or., soc. — Hvala!

Sodruži na "Northside" v Chicago, ker so porotniki spoznali sodr. Hoywooda nedolžnim, \$2.

KO SU SOCIJALNI DEMOKRATI I ŠTO HOĆE?

(Svršetak.)

Ne ugrožavaju li slični poreci, u kojima propada čitav narod, a bogati se samo mala šačica vlasnika, cijelo čovječanstvo? Ne, odgovorio je Marks. Poreci, koji su se ustalili u svim naprednijim državama, užasni su i nepravedni. No promatrajući ih možemo kod njih nač bez sumnje ne samo tačne strane. Imaju i nešto svjetlih strana. Što je najbitniji i najvažniji uvjet za prelaz k novom društvenom uredjenju? Organizacija zajedničkog, sustavnog rada u grandioznim radionama s ogromnim, usavršenim mehanizmom, koji čine rad bržim i proizvodnijim. No gde, ovaj pojav već i danas postoji. Ma kakvu granu proizvodnje da uzme no u vid, svagdje ćemo primjetiti, da čitava skupina radnika prozvodi zajedno pomoću mašine u tvornici sve ono, što je prije pojedini čovjek, tkalac, mehaničar, predioce itd. zgotavljao sam, svojim radom kod kuće. I što vše preotimljem mahn mašinska proizvodnja, to se više proširuje zajednički društveni rad, to se više usredotočuje proizvodnja. Centralizacija pač proizvodi u jednim rukama, jest neminovni uslov za uvedenje socijalističkoga gospodarstva. Da bi društvo lakše i udobnije moglo raspolagati proizvodnjom, sustavnije voditi svoje gospodarstvo, zato je nápravno potrebno, da gospodarstvo ne bude raspršeno, razjedinjeno. Velekapitalistička proizvodnja naših dana ispunjuje dosta dobro ovu zadaću. Ne ujedinjuje li ona u jednim rukama sve veću količinu tvornica, zavoda, radiona, ne ujedinjuje li ona rad poljoprivrednika i tvorničkog radnika, ne veže li ona grad sa selom? Danas, dok je narodno bogatstvo nagomilano u rukama grabežljivih kapitalista, jest ova centralizacija samo u korist vlasnika i upravo u tome leži uzrok sviju zala. Ali uporedo s ovim usredotočivanjem bogatstva i srestava proizvodnje stvaraju se počeci budućih društvenih poredaka. A baš u tome je slika tih poredaka, što ih mi nismo izmisli i s svoju glavu, i što oni ne dolaze iznebuna na taj "božji svjet". Ne, ti novi oblici zajedinstva sazrijevali su desetna godišta u samom životu i proizlaze pristojnim putem iz sadašnjih društvenih uvjeta. Zasluga Marks-a sastoji se baš u tome, što je on uhtvatio u našim današnjim ništavnim porecima sjeme bolje budućnosti, što je on pokazao, kako sam ž vot, same gospodarske potrebe vode čovječanstvo neizbjegivo k socijalističkom uredjenju.

Već i danas možemo pokazati neke klice socijalističkih poredaka. Kao primjerice: usredotočivanje u rukama države jednih od najvažnijih grana, društvenog i gospodarskog života kao: pošta, željeznice, škole, bolnice itd. Prije nekoliko stotina godina nije država smatrala svojom zadaćom da gradi škole, da se brije za puteve itd. Sada je to postalo za njih obvezatnim. No u ovaj mah stoje svagdje na čelu države prestavnici buržoazije, što je nápravno uzrokoen loših posljedica. Onda pač, kada državna vlast bude u rukama samoga naroda, bit će isto tako lako raspolagati sa svim

stranama života domovine, kao što je danas prirodna dužnost države, da gradi škole i rukovod pošte.

A koji su uvjeti potrebnii za stvaranje socijalističkoga pokreta? Uništenje privatnog vlasništva kapata, zemljišta i drugih srestava proizvodnje. No zar sam kapitalistički svijet ne kopa grob privatnoga vlastništva? Pogledajte, što radi sama kapitalist čka proizvodnja. S jedne strane stvara ona zajednički rad, prošinjuje trgovinu do općenarodnog rozmaha, dapače, do svjetske gospodarske djelatnosti.*). S druge strane ostaju sva gospodarstva, svi kapitali kao i prije u rukama privatnih vlasnika. Drugim riječima, proizvodnja postaje već danas društvenom, a dobu svih dobivenih dobara ne uređuje samo društvo. Tu gospodare još pojedini nezasitni kapitalisti, a ne društvo, ne sam narod. Baš se u tom pojavi i krije cijelo zlo i sva neizbjegljivost pada kapitalizma. Mašinska proizvodnja omogućuje, da se proizvode neizmjerna količina svake robe, no gospodari ih bogatstva kao privatne osobe nisu u stanju, da uzmu u obzir prave potrebe društva, već oni prepunjavaju tržišta robom, koju bijedni narod, izrabljen od tih istih kapitalista nije kada, da kupuje od njih, premda mu je potrebno. No što su dakle oštire i ozbiljnije krize, stečajevi banaka, krahovi tvorničara i besposliča radnika, to se jače osvijedočava čovječanstvo, da je samo društvo dužno, uzeti u svoje ruke proizvodnju i brinuti se za njeni sustavno rukovodjenje, za produciranje takove robe i u takovo količinu, kako je to praktično i potrebno. Doći će dan, kada će nakon teških i nesnosnih nereda, te društvenih potresa stati pred čovječanstvo pitanje: ili propasti ili počinovim putem t. j. preustrojiti na novi način sve gospodarske odnose. Tada će društvo napokon prekorčiti prag socijalizma...

Postoje još jedna činjenica, koja uskoruje i olakšava taj prelaz: umanjivanje broja vlasnika srestava za proizvodnju i veliki porast broja radničke klase. Društvo se sve jače i jače dije i na dva suprotna tabora: na posjedujuće, buržoaziju i na neposjedujuće, proletarijat. Prije je medju jedinica i drugima postojao čitav jedan srednji sloj raznih malenih trgovaca, posjednika, obrtnika, krčmara itd. Velekapitalistička proizvodnja, koja je sazdana na konkurenциji, koja treba više pričuvnih kapitala više prometa, razara neprestano srednji stalež bacajući ga u redove proletarijata. Makoliko da je teško danas ovo stanje, to ono ipak olakšava prelaz k soci-

*) Prije se trgovina tjerala, kao i danas u selima na najprimitivnijim načinima. Svaki, koji je nešto proizveo, nosio je to i na tržiste. I tu su sami susjedi kupovali jedan od drugog i razmjenjivali svoju robu. Sada se, kako je poznato, bave trgovinom ne sami proizvodnici t. j. ne oni, koji su izvadili iz zemlje plodove ili izradili robu (žitak, kožu itd.) već posebni ljudi, trgovci. Oni prevažaju robu iz jednoga mjesta u drugo, ono, što je dobiveno u Rusiji, šalju u Ameriku, ono, što je proizvedeno u Engleskoj, prodavaju u Kini. Na taj način vežu oni ne samo grad sa selom, nego i državu s državom,

jalizmu. Što je manje pauka, to je laglje raskinuti paučinu, to je jednostavnije uzeti narodno bogatstvo, koje je nagođeno u njihovim rukama. Velekapitalistička proizvodnja čini napokon sve manje i manje potrebnim veleposjednike, tvorničare i druge poduzetnike. Prije, kada je proizvodnja bila obrtnička, bio je gospodar potreban u radu. Bez njega rad nije napredovao; on je raspoređivao sve i svime; on je učio i druge. Zar danas vlastnici tvornica upravljaju proizvodnjom? Ne! Radnici katkada syoga gospodara ne poznaju osobno. Uprava, raspoređivanje, sve to leži na činovnicima, ravnateljima, mјernicima t. d. Ako bi nekog lijepog dana umrli najedanputa svi gospodari, nebi se proizvodnja morala zaustaviti ni za jedan čas. Ako bi medju tim radnicima cijelog svijeta makar za pol dana jednodušno obustavili svoj rad, zapela bi ne samo proizvodnja, već bi zamro i cijeli život. Kao najbolji primeri mogu nam služiti generalni strajkovi u Rusiji god. 1905.

I tako kapitalizam mijeno svoje volje vodi čovječanstvo k socijalizmu, te sam olakšava ovaj prelaz...

Svemu je tome tako, reći će kogod, no taj se prevrat neće sam izvršiti. Neko se mora boriti za preustroj društva. A tko bi to bio? Svi naravno, samo ne gospoda kapitalisti i vlasnici. No od njih je loša nadja. Njima samo leži na srcu današnji poredak i za nj se oni gore drže. Zar radnička klasa? No pregledajte, kako je ona skučena, potlačena i obnemogla! To je samo djelo nčno istina. Zar zajedno s ugnjetavanjem, ropstvom i izrabljivanjem ne raste u srcima radnika nezadovoljstvo, mržnja i prosvjed protiv svojih izrađivača. Ako kapitaliste možemo usporediti s pacućima, koji sišu tudju krv, to proletarci nipošto ne možemo nazvati nemoćnim i pokornim mušham. Proletarijat je snažan već uslijed toga, što postepeno organizuje proces opće, zajedničke proizvodnje, što sam život uzgaja, u njemu čuvstvo zadružarstva, solidarnosti i spremnosti, da ustane pod devizom: svi za jednog, jedan za sve...

Gоворili smo prije, da ekonomski uvjeti upravljaju na duševni sklad ljudi, stvaraju njihove pojmove i uvjerenja. Proletarac trudeći se ne prestano, stvarajući sva bogatstva, sva blaga, koja uljepšavaju ovaj život, živi sam gladan, lišen i onoga što mu je najnužnije. On troši svoju snagu, gubi svoju mladost i sve to samo zato, da sto jače nabije džep kapitaliste. S jedne strane raste ogromno siromaštvo, s druge neizmjerna rasko... Prirodno je dačle, da se u radnička srca zajedno s mržnjom protiv njihovih izrađivača ušutja i izvjesna želja, da zbace okove kapitalizma, da sami rade, ali da se i sami koriste plodovima svoga rada. Ideal socijalizma radija se i sazrijeva instinktivno, besvesno u radničkim srcima, pa ih tjeraj u bezobzirnu borbu s kapitalizmom. Pa i tu još zajednički rad, navika djelovati ukupno, drugarski braniti zajedničke interese, sve to uzgaja među radnicima nove ljude, koji su osposobljeni za socijalističko društvo, gdje će prvo mjesto zauzimati ne konkurenca, već solidarnost, jednakost ljudi, koji znaju opću korist staviti nad o-

sobnu, privatnu. Kao primjer možemo navesti radničke strajkove, kada ljudi radi zajedničke stvari dragovoljno izvrgavaju sebe i svoje obitelji oskudici, gladu i siromaštvo.

No kako proletarijat može ostvareti socijalističko društvo? Kojim putem može polučiti svoj cilj? Zatu je svrhu potrebno, da on prije svega spozna zajedničku interesu cijele radničke klase, da se organizuje i da zajednički započne borbu sa starim svijetom.

Ne treba se zavaravati nadom, da cilj proletarijata, ma kako da se lijevim i jasnim prikazuje, može pojmeti i željeti druga klasa. Proletarijat je jedina klasa, koja je lisena vlasništva. Samo ona kod prelaza k socijalizmu ništa ne gubi "do li svojih veriga", a dobiva po rječima Marksa "cio svijet..." Sve će ostale klase, svim mogućim srestvima sprečavati zadaću radnika, bilo nasiljem i pretnjama, bilo slatkim rječima... Neće samo jedanputa buržoaziju dobaciti radnicima kakvu milostinju, bilo da ih umiri, bili da ih prisili zaboraviti konačni svoj cilj. Zar ne vidimo mi već i danas, kako je naša buržoazija darežljiva, kada zvone gromoglasni zahtjevi proletarijata? Neka samo radnici ne zagrizu ovu udicu! Drugovi! Primajte i trgaјte iz ruku ropska obećanja, koja vam buržoazija ne promišljeno bacala u časovima straha, no nikada ne sustajte kod toga, nikada se ne zadovoljite! Zapamtite, da je sam život na vašoj strani, da je vaša pobjeda osigurana!

* * *

Sada možemo da odgovorimo na pitanje, što smo ga na početku ovoga članka postavili: Ko su socijalni demokrati? Socijal demokrati, to ste vi sami drugovi radnici. To su oni radnici, što su svjesno došli do općeg proletarskog pokreta, koji je obuhvatio cijeli svijet, koji je ujedno proletarijat sa svih strana. Socijal demokrati, to su oni radnici, koji su smjono stupili u borbu s kapitalizmom, koji korak za korakom izvođuju za radničku klasu veća prava, bolje uvjete života, a za cijelo čovječanstvo nove i pravednije poretke! Težak križni put predstoji radničkoj klasi prije, nego što dodje do svoga zavjetnoga cilja, prije, nego što skrši otpor buržoazije. No kao utjeha neka joj svagda služi svijest, da se ona bori ne samo za svoje oslobođenje nego i za sreću i bolji život svih budućih naraštaja.

Preveo z ruskog Z.

HRVATSKI NARODE!!!

Gromovnici hrvatske politike u Allegheny, podigli su hajku, proti ovdječnjeg Jug. social. Kluba, hoteci članove istog prikazati u najcrnijim točkama. A kad se ne ufaju svoj gnev izkaliti na javnim skupštinama, to su si uzeli za svoj lažni ovdječni bankarski list "Napredak", u kojem nekakav prispevki, i kako se sam nazivlje "profesor", radi i piše po receptu, kojeg mu daje neki vječni odbor, kojega smo u zadnjem našem pozivu za skupštinu upitali tko je taj, nebirani i vjekoviti odbor.

Isti odbor, sa gospodinom "profesorem", a sa sadašnjim urednikom "Napredka", poziva nas u poslednjim dvama brojevima, da doka,

žemo, da današnja vlada u Hrvatskoj nije bolja od Khuenove. Misimo to hotjeli dokazati, na skupštini, koju je sazvao prije spomenuti vječni odbor, ali gospoda su se bojala da istina ne pobedi. Organizirali su po popu Laušu, već u crkvi prisutne, da se nesluša što će drugi govoriti, nego samo što će se govoriti od njihove strane. I što su učinili? U dvorani odbor se razdelio među narod, i potpaljivao ga na odpor protiv govornika snaše strane. Osobitu ulogu igrao je Hodja, crni Moro i samozvani "profesor". Dočim je sam Petar-paša veliki, već u svom govoru kazao, da na ovoj skupštini njima mjesto za ništa drugo, osim jezičnog pitanja.

Šta to znači? To znači, da nemate za ovu tako-zvanu narodnu vladu, nikakove kritike, već samo pun koš hvale. Stime se je naravno mislilo, da se ne govoriti u občem radu naznačene vlade, već da se prihvati samo po njima složena brzjavna čestitka.

Pa kada se njima hotjelo ovakove slave, mogla su gospoda, i bez skupštine ovakav brzjav odnositi, da se čitaju kod vlade i u hrvatskim novinama, imena slavnih "borioča" za hrvatski jezik, ali bolje bi bilo rečeno "borioči za slavon i za svoju osobnu korist, to jest za svoj žep".

Da smo se odlučili odgovoriti ovim putem kao odboru, tako isto i gospodinu vlastniku i njegovom uredniku samo-nazvanom "profesoru", kao i svim suradnicima, činimo to zato; pošto do njihovog svečanog obećanja, da će nam stupce svoga lista otvoriti, nedržimo ništa, kao niti oni sami.

Gospodo! od odbora i uredništva "Napredka", mi smo Vas već više puta, na naše javne pučke skupštine pozvali, i obećali, jeste nam svečano, da ćete doći. Pitamo Vas, da li ste došli?

Pozvani ste bili i na ovu zadnju javnu pučku skupštini za oceniti rad, od početka sadašnje vlade, i narodnog zastupstva pa sve do danas, i ovdje jeste nam svečano obećali da ćete doći.

Pitamo Vas opet, zašto se ne odazvaste?

Jest, odazvali bi se, da Vam to dosadašnji Vaš rad dozvoljava, i da nemate maslaca na glavi skojim se ne usudjujete na sunce izaći.

Što se pago tiče Vašeg upita na nas, da današnja hrvatska vlada ništa bolja nije od Khuenove, to smo Vam odgovorili, i narodu dokazima predočili, na "javnoj pučkoj skupštini" obdržavanoj dne 23. lipnja o. g.

Pa Vi kao javni i stari politički matadori, patriote i rodoljubi, mogli ste ipak tamo doći pa odgovorati, ako se nije istina govorila o vladu i njezinom radu.

A sada Vas pitamo, gospodo, da li Vječni političari pratite nepristrano rad i dogodjaje, koji se odigravaju u cijelom Srijemu i Slavoniji protiv zemljoradnika, koji svojim radom hrani i uzdržaje i kapital slže za one lopove, koji u Hrvatskoj vedre i oblače. A kada isti zemljoradnici žele poštići kakove male poboljšice za svoj muškatnici rad, onda ta dična vlada posalje svojim kolegama bataljune vojske i oružništva, da ih brani, i da tužnu raju na daljne robovanje i štenu priliči.

* Ne, možemo u ovom letaku sve navesti što bi hotjeli, pak pitam sasno ovu gospodu političare i novinare, zašto niti niti progovoriti neće o barbarstvu, koje vladini organi proizvadjuju na siromašnom narodu.

Gdje se oružnici usude seljaku nogu na tabanu rezati, u zarez soli nasipati, i onda još uz onakove muke po rati batinati.

To je jedan samo dokaz, a gdje je bezbroj drugih isto tako sličnih. Vlada pak, ta narodna vlada! na ovo sve šuti i zabašuruje.

Što se pak tiče ove jezične borbe koja je sada na redu, mi ju odobravamo, i poduprijeti ćemo ju, koliko nam to naše sile dozvoljavale budu, što smo i na skupština izjavili.

Poduprijet ćemo ju već iz razloga toga; što ugarska koalicija, ta bećarska rulja šovinističkih ludjaka, stoji svojom "Želježničarskom osnovom zakona" želi teške verige želježničkim namjestnicima, na njihovu ljudsku slobodu prikovati.

A ne samo, da mi to odobravamo, odobravati moramo i hoćemo već to odobrava svaki nepristran i čestit čovjek, pa zato i mora biti pobjeda na strani hrvatske delegacije.

Tu se je ali u jedno i pružila prilika hrvatskoj vladi, kao i delegaciji, da prikrije sva svoja nečovječna djela i pravštine, i da zaspieši lahko vjeran narod.

Još jedno:

Vlastnik "Napredka" tih Jurica, i njegov urednik — samo-nazvani "profesor", spominju u broju 26-tom, od 27. lipnja o. g., da rezolucija primita na "javnoj pučkoj skupštini dne 23. pr. m.", jest rezolucija Jug slav. soc. cluba.

Divnog nazora tih političara. Tu se vidi koliki pojам imaju o pučkim skupština i rezolucijama.

Klub je bio samo sazivač, a ne može biti ovjerovatelj rezolucije šta se je na upit jednog govornika, isto i tamo kazalo.

O! Šta Vi sve nevidite kroz svoje furtim-matjaško-konzervativne naočare.

U istom broju na svršetku grozem se ta slavna gospoda, sa razotkrivcem nekakova "bluffa" u jugoslav. social. klubu.

Mi im pak dovikujemo, samo van! na javu! stim "bluffom" jer ako ga nećete na javnost donesti, onda ste prosti klevetnici i lažci.

Naša briga tako bude. Vaš cieli bluff narodu predočiti, i javnosti na sud dati.

Jugoslavenski social. klub, grana socialističke stranke sjedinjenih država u Americi.

Militarizem je odložen napsotnik proletariata, je golo orodje kapitalizma. To dejstvo se ne davatjiti in će se o matnenu i militarizma še tako lepo piše ali govoriti. Da je ta trditev resnična, natim dokazuje vsaka večja stavka, vsak večji razpor, kje je nastal med delom in kapitalom. V takih slučajih vojstvo vedno varuje kapitaliste, nastupa odprto proti organiziranim delavcima, das ravno ni za tak nastop nobenega vzroka, ker se organizirano delavstvo bojuje le zakonitim potom.

V tem oziru ni nobene razlike med stajnim vojaštvom in enlico. Damašni vojak je vojak, je ponižni sluga kapitalizma. Tega dejstva ne vrti nobeno ime!

OGRSKI KONJSKI MEŠETARJI — NASILNIKI.

Bogati ~~ogrski~~ adyokati, škofje, grofi in drugi različni magnatje, ki vladajo in teptajo svoj lasten narod, so po svojem golem orodju — ogrski vlasti odredili, da je službeni jezik na hrvatskih želježnicah — v pisarnah in na vlakih, le ogrski.

Buržoazijski hrvatski saborski poslanci*), ki se doma v svojih "kučah" vedejo jako radikalno, so pred ogrsko nasilno vlasti zlezli pod klop, rekli so, da se zadovoljijo, če vlada uvede ogrski službeni jezik le v pisarnah, na vlakih pa dovoli sprevidnikom govoriti s potniku v hrvatski. Vsled omahljivosti hrvatskih poslancev, da ogrska vlada ni sprejela te kompromisne ponude, temveč je potom odredbe odredila, da se ogrski jezik vpelje kot službeni jezik v pisarnah in na vlakih.

Ta odredba ogrske vlade ni je brutalna, ampak je tudi smešna. Hrvatski delavec bi se moral učiti madjarskega jezika, ako bi se hotel voziti po želježnici, ki teče po zemlji, na kateri govoriti skoro vsakdo hrvatski jezik, ako bi šlo po volji ogrske vlade. Ogrska vlada, ki ni niti druga kot reprezentant borzih špekulantov, zvitih konjskih meštarjev, kvartopircev, trgovcev s človeškim mesom in zadolženih plemenit, hoče kar celemu narodu odrekati pravico govoriti svoj materinski jezik na želježnicah. Take odredbe se zamorejo poroditi res je v mnogih notoričnih butcev, ki žive v domišljiji, da se ves svet trese pred njimi, ako malo zakasljajo.

Madjari — borzni špekulantje, trgovci s človeškim mesom, lastniki bordelov na Ogrskem, propadli plemeni, birokratje in druga golazeni, ki se redi o žuljih ogrskih kmeta in delavca, zahteva popolno ločitev Ogrske od Avstrije. Ogrski delavci nimajo s to zahtevo niti opraviti, ker vedo, da bi tudi po izvršitvi popolne ločitve živeli v tisti bedi in sužnosti, kakor žive dandanes. Prav ta zahteva ogrskih služnodržcev in pa odredba glede službenega jezika na hrvatskih želježnicah dokazuje jasno, in dočeno, da ogrska vlada sama ne ve česar hoče. Na eni strani zahteva svobodo za sebe, na drugi pa hoče siloma potnadjariti vse nemadjarske narode.

Vsled teh pojavov na Ogrskem in Hrvatskom, ne bo avstrijski parlament trajbrže nikdar privolil, da se Ogrska popolnoma loči od Avstrije, ker je Ogrska vlada pokazala preveč odprto, česár in nato pričakovati drugi narodi od samostojne Ogrske. Poslanci, ki so bili izvoljeni na podlagi narodnega programa, so prisiljeni glasovati proti samostojni Ogrski pod tako perspektivo, socialistični poslanci bodo pa glasovali proti nji, ker nemorejo biti za svobodo takih ljudi, ki hočejo potem s tisto svobodo zadaviti druge ljudi.

Ako socialisti pravijo, da so mednarodni, potem ne zanikajo narodnosti, potem ne priznajo, da smo kak narod vladati drug narod. Socialisti so v tem oziru vprav na

sprotni, ker priznajo, da ima vsak narod pravico do obstanka, do življenja.

Že v komunističnem manifestu se je izreklo, da mora vsak narod preje probudit, organizirati se narodno, da je zrel za mednarodno organizacijo. Tač narod, ki se ne Proletarec vpreje potujčevanje, je nekulturnen, ni zrel za kulturo, ni zrel za socializem, ki je kulturni pojav.

Ako se Hrvatje upirajo krepko madjarizaciji, potem dokazujejo, da so kulturni, da so zreli za socializem.

Narod, ki se ubrani potujčevanja, se bo znebil tudi sužnodržcev, ki so vzrastli v lastnem narodu. Pometel bo tudi z njim.

In da je to resnica, dokazujejo čvrste in krepke socialistične organizacije na Hrvatskem.

J. L.—n.

Svobodomislici, ki velikodusno prepuščajo nebesa vrabcem in angejcem, na tem svetu pa hočejo vse tako ohraniti, kakor je bilo že pred 50 ali več leti, se vedejo neumno in nelogično. Taki svobodomislici vzamejo siromakom vero v boljše življenje na drugem svetu, ki je bila njih edina tolažba za prestane muke, obenem pa branjo siromakom, da bi vživali kratko dobo življenja. Le-ti pozabijo, da taki bolj ljubijo mašo mater zemljo, ki so zgubili nebesa, kot tisti, ki upajo na boljše življenje po smrti.

Svobodomislici, kot razsirjevalci ateizma, pomagajo razdirati danasno človeško družbo, das ravno nočejo nič slišati o socializmu, obenem pa dokazujejo, da so polovičarji, da ne razmisljajo o vsem svobodno.

Svobodomisleštvu, ki se upira socializmu, je nesmisel. Taki svobodomislici res zaslužijo, da jih zasmehujejo nazadnjaki in socialisti.

Pobožni pastor Johnson Myers, predstojnik baptistovske cerkve v Chicagi je res "kunstna" gavica. S sveto jezo je opazoval, kako se drobi čreda v božjem hramu, ki je bil v ta način sezidan, da preživlja svojega dušneg pastirja. Dolgo je "gruntal" in "stud ral", kako bi temu zlu prišel do živega. Slednjic se je pa v njegovi glavi vendar rodilo nekaj praktičnega. Pokral je lepo števiice cestnih muzikantov v "hišo božjo" in jim zapovedal igrati "ta vesele", ki so imeli na minogredoču tako privlačno silo, da je bil tempelj v kratkem času do zadnjega kotička zaseden. Sedaj je pastor zaprl vrata, godba je pa utihnila s poskočnicami. Šel je na pržnico in začel je grmeti proti grešnemu svetu.

"Vsako sredstvo je opravičeno, ki privabi ljudi v cerkev", je dejal pobožni župnik. Kdo ve, kaj nam prinese prihodnjost? Morda bo načel profesionalne pretepače s pestimi, ali pa tingel-tangel godbo? Da, kdo ve?

Zenalen človek marsikaj izume, o čimur se drugim še ne sanja!

Delavci! Pristopajte k delavskim unijam, kjer se nahajajo v vašem okolišu. Posebno veljavljeno rudarjem v Minnesoti in drugod po zapadu, koder ima Western Federation of Miners svoje lokalne unije.

*) Na Hrvatskem nimajo splošne, enake in direktnne volilne pravice. Radi tega se lahko razume, zakaj ni poslancev-socialistov v saboru.

'PROLETAREC'

List za interese delavskega ljudstva.
Izhaja enkrat v mesecu.

Izdajatelj:

Jugoslovanska socialistična Zveza
v Ameriki.

Naročnina za celo leto v Ameriki...50c
Za Avstrijo.....3 krone

Naslov: "PROLETAREC".

683 Loomis St., Chicago, Ill.

'PROLETAREC'

Devoted to the interests of the
Laboring classes.

Published monthly by the "Slovenian
Socialist Association of America,"
at 683 Loomis St., Chicago, Ill.

Subscription rates 50c a year.
Advertisements on agreement.

Entered as second-class matter January 11th 1908
at the Post Office at Chicago, Ill., under the act of
Congress of March 3, 1879.

ČASOVNA VPRAŠANJA.

Mi živimo v čudni dobi. Največja protislovja so drug poleg drugega, in dozdeva se, da se jih ne bode nikdar spravilo v soglasje. Vsak dan se nam oznanjujejo najlepši človekoljubni nauki, poleg pa vidimo, da se najbolj izobraženi narodi ne le vojskujijo med seboj, ampak da gojijo in negujejo vojne običaje in šege, in sicer takšne, da bi se jih sramovali še celo divjadi. Iznajdbe in razna odkritja se množe z vsakim dnevom, ali ljudje pa žive v istih žalostnih razmerah kakor pred sto ali več leti, ako te razmere gledamo s splošnega stališča. Razkrili smo velikanski vsemir, v katerem se zemlja izgublja kot majhen kamenček, obnašamo se pa v resnicu tako, kakor da bi bil neskončni vsemir radi nas tukaj. Mi se bahamo, da imamo svobodno kritično misel, v resnicu pa tičimo do vrata v običajih in šegah, ki so bili še v starem veku v navadi. Imamo tudi velikanske pridobitve na znanstvenem polju, ali deležni so jih le posamezni. Imamo tudi krščanstvo, komur se mnogo slave poje, katerega pa ljudje večinoma nosijo le na jeziku in tisti, ki si najbolj bahajo z njim, pa ž ve kot pagani. Mi imamo dandanes lepe ustawe, v katerih je mnogo zapisano o enakih državljanških pravicah, v resnicu pa imamo državljanje dvoje vrste — privilegirance in mezdne sužnosti. V zgodovini vidimo že takra protislovja in sicer v dobi stare kulture, v kateri sta lepo cveteli filozofija in umetnost. Ali tud' takrat so bile ljudske mase pod vplivom vere v več bogov, ki se je pa rušila vsled vpeljane sužnosti, katero sta celo Plato in Aristotel pripoznala za prepotrebno zlo. Stari kulturni narodi niso mogli spraviti protislovja v soglasje, radi tega so podlegli.

Mi imamo dandanes mnogo več sredstev za spraviti protislovja v soglasje, kakor so jih imeli stari narodi. Mi imamo mnogo skušenj, pa tudi naše duševno obzorje je večje, kakor naših prednatrcev.

Mi imamo moderno znanost, katero so naši prednatrji malo poznali. Upregli smo tudi naravo v svoj jarem in naše sile so se skoro potisočile. Pričeli smo tudi spoznavati dostojanstvo človeka, katero pa priznamo radi vsakomur, ki ima človeški obraz. Mi smo sploh precej napredovali — vzlic temu se pa do-

zdeva, da so se protislovja še postrila. Mi smo odstranili materialno sužnost, gospodarska, moralična in duševna sužnost pa še obstoji. Razlika med Socratem in najrevnejšim atenskim meščanom gotovo ni bila tako velika, kakor je dandanes med bogatinom in delavcem.

Suženj v starjem veku si je lahko pridobil sliko in izobrazbo; kakor se naj pa dandanes ljudske mase dvignejo iz svoje duševne toposti? Voditeljskim faktorjem dandanes gotovo ne manjka upogleda, ali voljo pogrešamo popolnotna pri njih. Leti poznaajo prave nauke, v resnicu se jutri pa še ne sanja, da bi jih uresničili. Za sebe zahtevajo svobodo, udobno življenje in izobrazbo, drugi pa ne privoščijo, da bi bili deležni teh dobrot. Le-ti se boje za svoj obstanek — v duševnem in materialnem oziru, radi tega naj bodo po njih mišljenju gospodarji in hlapci na svetu. Le-ti vedo, da svet vlada zakon kaualitete, ki ne pozna skokov in izjem, vzlic temu se pa še vesele, ako se ljudska masa vzgoja v najneumnjejšem bajkeslovju. Le-ti se smatrajo za privilegrance, radi tega jutri je vsako še takoj utravnano sredstvo dobro došlo, ako jim pomaga ohraniti privilegije.

V ljudskih množicah vre, otresti se hočejo bede, deležne hočejo biti duševnega in materijalnega blagostanja. To hrepanje se jim ne more prepovedati in zabraniti, toda tem prepričevalnejše se jim pa pripoveduje: bog hoče, da živite v revščini na tem svetu, na drugem vas bo pa oškodil za to. Vladajoči faktorji ne vrjamejo v boga, ne v boljše življene po smrti, ali omi hočejo, da drugi vrjamejo v to, radi tega se tudi vedejo, kakor da bi bili sila pobožni. Ako listatno po zgodovini, tedaj ne bomo v nobeni dobri našli tolko hinavščine, kakor v današnji, ako so se auguri v starem Rimu drug drugemu nastehnili, kadar so se srečali, tedaj dandanes štejemo augure na sto tisoč, ki se neutrnemu ljudstvu, ki verjame v duhove, osebnega boga, čudeže, posmehujejo javno. Religije morajo brzdati ljudstvo, radi tega napadajo vsaki dan združeno človeško pamet.

Ali vzlic temu pa religije od dne do dne pojema v ljudstvu. Čimdaljebolj se krči število tistih, ki vrjamejo, da nad oblaki sedi na stolčku bog, ki dela točo in dež, ki vsakemu posameznemu človeku šteje lase na glavi, mu daje slabe in dobre čase in da ga bo za slabe čase na tem svetu odškodil na drugem.

Tak nauk je dober le še za otročaje, ne pa za odrastle ljudi, ki se zavedajo, da se zamorejo zanesti in na samega sebe, da se lahko zmotijo, da lahko poboljšajo svoj tužen položaj ljudje sami, ne pa kak mesija.

Ali od vere preti še drug polom. Vsa moralna ljudske mase bazira na veri. Moderne države po danes še niso skoro nič storile, da bi ločile vero od morale. In tu se je batiti, da bodo ljudske mase z vero, katero zmetuje njih patet, zavrgle tudi moralno in se potopile v nemoralnosti.

Kako se lahko to završi, lahko opazujemo pri imovitih razredih, ki nimajo vere ali jo pa le hlinijo; njih morala je luknjčasta, njih ideali se pa zrcalijo v najnižjem materialnem uživanju.

Kako se naj zabrani, da "ne bo šlo ljudstvo isto pot? Sredstvo, kateri nekateri priporočajo, da se na silo vero okrepi in oživi, je šepavo. Kar je duševno martvo in kar je pamet zavrgla, se ne da s silo poklicati v življenje.

Tu pomaga le eno sredstvo, ki je pa začrtno že v naravnem razvoju človeštva: ljudstvo je treba podučiti, da je morala stvar za sebe, ki ima svoj zakon, česar kršenje so ostrenačuje nad posameznikom ali celoto. Ako bo to spoznanje imelo trdne in čvrstve korenike v ljudstvu, potem lahko mirno gledamo, kako razpada in se ruši vera, ker se nam ni treba dati katastrof za kulturno. Moderne države so dandanes že precej zaostale, da bi razumele etično in socialno našo, ker so rajše vojaške države kot pravne in kulturne države, radi so pokorne dekle cerkve, mesto, da bi jo pripravile svoji usodi.

Ali čas bo prišel, ko se države ne bodo mogle več ogniti etični in socialni nalogi; da bi le ne bilo prepozno.

X.

PRAČLOVEK.

"Pračlovek ni nikdar bil. Bog je prvega človeka ustvaril, ta je bil pa takšen, kakor smo mi." Tako govore in trdijo duhovniki, kendar pridejo z ljudstvom v dotiko, pri tem se pa hvalijo, koliko let so trgali hlače na šolskih klopek, da bi ljudstvo tem rajše sprejelo vse bedastocene o stvarjenju sveta za čisto resnico.

Ali odkar so Lamarc, Lyell, Darwin, Haeckel in drugi učeni možje razkrili razvoj našega planeta — zemlje in življenja na nji in v nji in ta svoja razkritja podprli z znanstvenim dokazi, se taki ljudje, ki ne verjamejo vsako budalost, snejejo takim duhovnikom, ki hočejo znanstvene dokaze naravoslovcev pobiti s frazo: "Mi smo 16—20 let hodili v šolo, zato tudi vemo, kaj je res in ni res!"

O budalost!

Že vsak navadni človek dandanes vede, da skoro polovica ljudi, ki se posveti duhovniškemu stanu, nima najmanjšega talenta ali pa da je prelena, da bi se pečala s poštenim produktivnim delom.

Sploh dandanes že vsaki deček vede, da v lemenatu vsakdo lahko dovrši študije — torej najneumnjejši in najpametnejši. V lemenatu in verskih šolah ni v tem razlike. Dostih o tem, preidimo k stvari!

Naravoslovci so nam dandanes dokazali, da ni človek kako posebno bitje, katero je bog le radi tega ustvaril, da se včasih malo poigra z njim. Vemo tudi, da človek ni bil ustvarjen po božji podobi, pač pa da se je razvil od nižjih form do višjih, popolnejših in to še le v dolgih, neizmernih dobah.

Danes vemo, da je živel pračlovek. Kakšen je bil ta pračlovek? Oglejmo le okostje ljudi, ki so živeli v paleolitički kulturni periodi — starejši kačenitni dob in zaključili bomo, da sta takrat v Evropi živeli dve različni človeški rasi. Ena rasa je bila krepka in imela je izbočeno lobanje, torej je bila podobna današnjemu človeku, druga, starejša je bila pa krepka mišic, imela je nazaj vpogneno čelo, debelo spodnjo čeljust brez naprej stojče brade.

Kosti druge, nerazvite vrste so vprvič izkopali pri Neanderthalu. Ali komaj se je zvedelo za to okostje, takoj se gospodje, ki redi svoje trebuhe z bajkoslovjem, zagnali krlik, da okostje ni okostje pračloveka, pač pa je okostje opice.

Treba je bilo hudih bojev na znanstvenem polju, kajti tudi znameniti Virchow je proglašil okostje človeka iz Neanderthala za okostje starega na reumatizmu bolnega človeka, predno se je dokazalo, da je to okostje človeka in žive in prvotne rase. Ali dokazi so se hitro množili. Že leta 1886 je našel belgijski učenjak J. Fraipont v jami v Spy pri Namunu dvoje okostje človeka, ki je bilo popolnoma podobno okostju človeka, ki je bilo izkopano v Neanderthalu. V isti jami so pa našli tudi okostja mamuta, jasnega medveda, jamskega leva in nosoroga. Ali ti najdbi so sledile tudi kmalu druge. V tem oziru je posebno potrebno omeniti Gorjanoviča, ki je pri Krapini na Hrvatskem tudi izkopal okostje, ki je bilo povsem podobno okostju človeka iz Neanderthala. Na podlagi teh najdb so dokazali učenjaki Schwalbe in drugi, da so ta okostja ostanki človeškega pnaplemenja, da se ta rasa v narici približuje rasi visoko razvitenih opic, kar zopet dokazuje, da sta obe rasi v nekakšnem sorodu.

Vse te omenjene najdbe pa pričajo, da je človek, česar okostja so našla živel v diluvialni dobi, posebno pa okostje človeka, katero so izkopali pri Krapini. Stem je dokazano, da je živel človek prej kakor v aluvialni — novejši dobi.

Ali tud' že iz mlade terciale dobe imamo sled človeka. To je Eugena Dubois "Pithecanthropus erectus" po konci hodeča opice. S tem pa ni rečeno, da človek izhaja iz opice, kakor tudi nekateri izobraženi ljudje trdijo, ki narobe razumejo Darwina.

Clovek in opica sta tesno spojena člena v razvoju, ampak sta se razvijala vsak sam za sebe. Opica ni predčela človeka — pač pa k večjem njegovem sorodnik.

Slovencem, ki žive v Chinkagu, posebno priporočam, da si ogledajo muzej v Jackson parku, posebno pa oddelek za geologijo in za präzivalstvo. Tu takoj bodo našli živali, o katerih se ljudem, ki so pisali sveto pismo, še sanjači, da so kedaj živele na svetu. Za to jih tudi pogremo v pravljici o Noteovi ladiji.

In to pove jasno določno, kako omejeno je bilo mšljjenje Matevža, Janeza, Lukata in drugih njih sovrstnikov z ozirom na razvoj zemlje in živih bitij na nji in v nji.

Za to jih tudi mi jemljemo resno. J. Z-k.

— Senatorju Latimeru iz So. Caroline, ki štuje sedaj evropske gospodarske razmere, se je v Berlinu povedalo, da je Nemčija sedaj v tako ugodnih gospodarskih razmerah, da je netnogoče dobiti zastonino število delavskih moči.

Stara pesem, katero tudi večeposetniki leta za leto pojejo na Slovenskem. Vzlic te pesni se pa ljudje selijo v Ameriko, tisti, ki ostanejo doma, se pa hramijo s konjino.

Delavec je opravičen do vsega produkta, kar ga sam producira.

LAKOMNOST IN BRATO-LJUBJE.

— Črta. —

Napisal J. Z-k.

Sadno drevje je bilo v svoji pisani, praznični obleki in cvetje se je vsipalo na nosilnico, ko so ga z tvornice neski domov.

Molče so postavili nosilnico v sobo, od katere so kapale posamezne kaplje že malce strdene krvi.

Zavladala je razburjenost v hiši. Krčmanova Anka, mati štirih nedorastnih otročic, je prihitela iz kuhinje v sobo, ko je zagledala, da so nosilci zavili v njeno stanovanje.

Zaplakala je in se zgrudila preko nosilnice, ko je ugodela smrtnobledi in krvavi obraz svojega ljubljenega soprog. Z njo so pa zaplakali otroci. Niso vedeli, zakaj plakajo, ali inotranja slutnja jih je govorila, da mora biti nekaj hudega, groznega, ker mati plaka.

Nosilci, delavci-tovariši Krčmanovega Franceta so jo tolažili. Pravili so ji, kako je mazaš koševje, kar ga je naenkrat zgrabil šrok transmisijski jermen za obleko in ga zalučal s tako silo ob sterlo, da je nezaveden obležal na tleh. Bližnj zdravnik je takoj prihitel, toda vse poskušnje poklicati ga nazaj v življenje so bile zmanj. Kake pol ure kasneje, ko je prišel zdravnik, je zdihnil Detovodja je odredil, da ga naj poneso domov, njegovi soproti pa maroče, da naj pride drugi dan po plaču.

"Težko mi je sporočiti ti to žalostno zgoščbo," je hitel pripovedovati Lukčev Tine. "Ah, kaj hočemo. Delavci smo od danes do jutri. V večji nevarnosti smo kot vojaki v najhujši biki, ker se moramo dan za dnevom umikati samotežnikom, strojem, jermenju in zobčastemu kolosovju. Ali se naj čudimo, če kak delavec ponesreči?"

Tako je govoril France, da bi potolažil Anko, dasi je imel sam solzne oči.

Po delopustu so prihajali delavci drug za drugim v hišo žalosti, da bi v deči svojega mrtvega tovariša, ki je bil zjutraj še čil in zdrav. Vsak je tolažil mlado vdovo, pri odhodu jih pa stisnil mal denar v roke z besedami: "Anka, za otroke!" Le posamezni so dajali tudi otrokom denar in jih rekli: "Za atov pogreb!"

Oroci so začučeno gledali te davoralce, češ, čemu pa ata potrebuje denar, saj ga je vendar on vedno nosil mami. Sirote niso razumele.

Dva dni kasneje so ga pokopal. Ker je bila nedelja, so se njegovi tovarisci iz tvornice ne gledale na narodnost in deležili polnoštivo po pogrebu.

Drugi dan je vdovi prinesel pogrebni račun. 50 tolarjev je zahvalil pogrebni. Vdova ga je zapisala, naj zniža račun, ker nima toliko denarja. In res pogrebni se je dal omehčevati, znižal je račun za polovico, češ, če prav nič ne zasluži, je pa storil dobro delo.

Konaj je odšel pogrebni, že je prišel mežnjar, ki je vdovi sporočil, da naj nemudoma pride v župnišče, ker g. župnik želi govoriti z njo.

Župnik, mož sivilsih las, je sedel na gugalnem stolu v sprejemni sobi in jemal duhan za noslanje iz zlate tobačnice, ko je vdova boječe vstopila.

"Le bliže, le bliže," je dejal prijazno župnik. "Vsedit se, potem se pa bodeva dogovorila glede računa."

"G. župnik, ali bi ne mogli malo počakati," je posegla Anka vmes. "Zadnji denar, katerega sem imela pri hiši, sem dala pogrebniku."

"Kaj, pogrebniku," jo je prekinil župnik in če o njegovo se je pričelo zbrati v gube, ki so se vselej pojavile, kadar je bil župnik slabje volje. "Torej pogrebniku si plača, jaz naj pa čakan za deset tolarjev. — — — Morda jih še nikdar ne dobim."

"G. župnik, vse bom plačala," je h telo Anka, "sa/no malo potrpite..."

"Ne morem čakati," je pričel župnik. "Pomisli, da je tvoj mož umrl brez sv. zakramentov in če bi ga še jaz ne bil pokopal, kdo ve, kako bi bilo z njegovo dušo pred božjim, sodnini stolom."

Anka je pri teh surovih besedah zaplakala, kajti zaklele so jo v dno duše, obenem so pa v nji zamrli vsi občutki spoštijivosti do duhovnikov, ker je v župniku videla le lakomnika, ne pa načestnika božjega.

"Ne morem, pa ne morem," je pogumno odgovorila.

Sedaj so se župniku naježili lasje na glavi, vstal je raz sto in se približal Anki.

"Ne moreš? Kaj! Ne moreš? Ali sem man jaz kriv, da ni bil član katoliške jednote? Ali sem man jaz zakrivil, da ni bil član tistega vrzljega društva, katerega imenujejo Slovensko narodno podporno jednoto." Lump je bil tvoj mož, lump, ki se mi brigal za svojo družino."

"G. župnik, nikar ne bištite spomin mojega moža. On je bil priden delavec in skrben oče. Ako se ni zavaroval za slučaj smrti, ni on tege zakrivil, pač pa njegova pičla plača, ki je zadostovala konaj za najnajnejše življenske potrebuščine."

"Tiho," je zarohnel župnik. "Prinesi denar, vzemi ga koder hočeš, potem pa še le peri svojega moža, ker drugače te bom tožil za dolžno svoto."

Vdova je odšla. Vsled duševne razburjenosti se je opotekala, ko je šla po stopnjicah in zdol, kakor če bi bila pijana. Neki inotranji glasji je pa govoril, da je najboljše, ako konča življenje sebi in otrokom. Bog ji bode gotovo odpustil, saj ni tako trdosten, kakor so ljudje na zemlji. V začetku se je branila takih misli, ker so se ji dozdevale grešne in skušala jih je zasukati na kakšen drug predmet. Toda zastonj Vračale so se vedno s hujšo silo in predno je prišla domov, je dozorel v nji sklep, da konča sebe in otroke.

"Le brzo se oblecita v praznično obleko," je dejala starejšima otrokom, ko je vstopila, "da pojdemo h ateju."

"Kako boomo šli h ateju," je pravil Jožek, starejši sin, ki je spolnil konaj 6. leto, saj so atejali vendar v jamico. V jamico pa ne moremo."

"Ata je sedaj v nebesih," je odgovorila Anka, katero je za trenotek osupnil odgovor starejšega sinčka. "In v nebesti h atu pojdemo tudi mi. Le naglo se oblecit in knalo bodo rešeni muk in trpljenja."

Anka je hitela oblačit otroke, kolikor je mogla. A mi ji šlo izpod rok. Vsako stvarco je morala iskati. Solnce se je nagibalo že zatonu, ko je z otroci stopila na ulico. Enega je imela v naročju, drugega je pa

starejši sin peljal v tmajnem vozičku, četrtri se je pa držal za njeno krilo. Nekako plaho se je ozrla na okrog, ako jo nihče ne vidi, potem je pa urno, kol kor je mogla, pričela stopati po najbližni poti proti veliki reki, ki je dajača tvornici gojnito moč, v kateri je ponesrečil njegov prog. Približala se je reki že do dvesto korakov in čula je šumenje valov, ki so jo z demonsko silo vabiči k večnemu počitku.

V tem so se odprla vrata tvornice in roj delavcev se je vsul iz nje. Anka ni teča opazila, preveč je bila zatopljena v misli: končati življenje sebi in svojim otrokom. Imela je le še kakih 50 korakov do reke.

"Anka," je nekdo zaklical za njeno hrbotom. "Kam pa greš v praznični obleki?"

Stresnila se je po vsem životu, ko je čula svoje ime in nehote, mehanično se je ozrla nazaj.

"Kaj ti je, da si tako žalostna?" je pričel France, tovariš njenega ponesrečenega soproga.

"Nič, nič," je hitele Anka in solze so ji začele oči.

"Nekaj že mora biti," je rekla France. "Čemu pa jokaš? Le govor, če ti morem pomagati, ti bom pomagal."

Kakor pena na razburkanem not, skem valovju, kadar poleže vihar, so izginili v duši Anke vsi samomorilni skepi, ko je čula nujnočutni glas Franceta. S solzami v očeh mu je pripovedovala o župnikovi trdosrčnosti in o gnojnici, katero je razklila njenega ponesrečenega soproga. Odkritosrčno mu je povedala, da je radi tega sklenila končati življenje sebi in svojim otrokom in da bi bila ta sklep tudi zvršila, ako bi jo on ne bil srečal.

France jo je mirno posušal, dokler ni izgovorila, potem pa rekla: "Sam man obilno družino. Danes sem dobil plačo in rad ti darujem pet tolarjev, da si kupis najpotrebenjše. V nedeljo je seja našega društva, ki je veja "Slovenske narodne podporne jednote", ki je tam v peti nekaterim duhovnikom, ker ne ozraje se na versko prepričanje potmagamo drug drugemu. Na sej bom tudi nekaj dobil od svojih društvenih bratov, obenem bom pa prosil osrednji odbor S. N. P. J., da dovoli pobirati podporne doneske po vseh društvih. Sedaj pa pojdi domov in pripravi otrokom večerjo, ker vboje sirote so gotovo že lačne."

Anka ga je vbogala. Pa tudi France je držal svojo besedo. Že v nedeljo zvečer ji je prinesel 30 tolarjev, katere je nabral na seji, dva meseca kasneje ji je pa zročil nad 200 tolarjev, katere so poslale razne podružnice.

Anka si je s tem denarjem pomagala. Nakupila je pohištvo in sprejela delavce na hrano in stanovanje.

S trdnim dečom sedaj sam živi sebe in otroke. V cerkev ne hodim več, ker se je prepričala, da se dosti krat pod verskim plaščem skriva najgrša lakomnost.

V Haagu so diplomati vseh držav mino in mesec igrali vsaki dan po dve uri mirovno konferenco. Ta komedija je trajala več dni. Za vprizoritev te konferenca so pa vlekli mastne dijete iz ljudskih žepov. A na mirovni konferenci se pa ni govorilo o miru, marveč le o vojski. Svet je res blasnica!

LITERATURA IN ČASNI-KARSTVO.

— "Rdeči Prapor", glasilo jugoslovanske socialne demokratične stranke v Avstriji, prične s prvim avgustom t. i. izhajati po trikrat na teden in bo stal le krono in 40 vin. na mesec. Res, malenkost za aferiške delavce, ki žete informativnega, kritičnega in poučnega čitalca iz stare domovine.

Sodruži, slovenski delavci v Ameriki! Naša dolžnost je, da podpiramo gnutno in moralno socialistično časopisje v staro domovini. Vsak cent, katerega dajmo v ta namen, bo očitljiv dober sad, drobil in trl bo suženjske okove.

Naročniški naj se posilja na naslov: Upravljanje "Rdečega Prapora", Ljubljana.

Izša je druga štev. 2. letnika "Perotinjerja", slovenskega ilustriranega meseca ka za umno perotinjarstvo in rejo vseh malih domačih živali. List izhaja v Tržiču na Kranjskem, urejuje ga pa strokovnjak Anton Lehmann. Vsebina se glas: Virginische snežne pure. — Delavni koledar za mesec junij. — Hišica za piščeta na prostem. — Vponaba kurjega gnoja. — Razprava o nekem ceniku. K reji konza. — Lotrški kmečec. — Kratko priznanje koza. — Koledar a kmetovalca za l. 1907. Novice. — Listnica urednosti. — Mala naznala. — Objave.

Cena listu je 2 krone 50 vč. na leto. List pravljemo vsem slovenskim kmetovalcem v Ameriki.

Dobili smo prvo številko "Jugoslovenskega Gospodarja", ki izhaja v Chicago, Ill., 375—16th St. List je namenjen samostojnim jugoslovenskim gospodarjem. Tako poroča urednštvo. O prvi številki ne izrekamo še nobene sodbe, ker upamo, da bo kak sodrug poslal stvarno kritiko o novem listu, ko bo izšlo več številk. Vsekakor pa omenjam, da naj urednštvo malo več pazi na slovnicu in stavkoslovje. Jačko nerodno se čita, da se zemlja prodaja po 16 tol. aker, pa le za kratek čas — to je za špas. Upamo, da se bo urednštvo v tem oziru malo bolj potrudilo v prihodnjem, ker take hibe motijo bravca, da dostikrat ne ve, kaj je čital, ko je odložil časnik iz rok.

List izhaja dvakrat v mesecu in stane za celo leto 75 centov.

V ukazu, s katerim je ruski car odredil razpust dunne, pravilnični Nikolaj, da mu je bog podelil oblast čez ruski narod.

Ako je ruski car res izvoljenec boga, zakaj mu pa bog ni v zadnjem rusko-japonski vojni pomagal in pretepel paganske Japonce? Ako je car res orodje božje, zakaj se pa skriva pred svojim lastnim narodom?

«"Zaupanje v božjo pomoč", katero vladarji po "milosti božji" tako radi nosijo na jeziku, je navadna fraza, s katero se vse vladarji neukončijo. Zgodovina na preteklosti in sedanosti nas uči, da so se vladarji vedno bolj zanesli na topove in puške kot pa na boga.

DOBROTE VOJNE.

Sestavil J. L.—n.

Dandanes se še mnogo ljudi navdušuje za vojno. Komaj čakajo, da oblecijo pisane vojaške čurnje, al pa ponosno govore o času, ko so morali kot živi automati zvrševati najbolj bedasta povelja. Zopet drugi se prepričajo, katera armada — nemška, avstrijska, turška, japonska itd. — je boj izurjena v morjenju, klanju, pobijanju, ropanju in poziganju. Ne eni, ne drugi se spominjajo, da je vojna v protislovju z verskimi in moralčnimi nauki, da je ovira kulturnemu napredku, da je šiba za vse narode.

Mar so ti ljudje sami krivi, da se navdušujejo za vojaški stan, za vojno — organizirano klanje in morjenje?

"Reši nas vojske, o gospod!" — tudi duhovnik v cerkvi. Pred bitko pa isti duhovnik blagoslavlja vojače, das jih nasproti stope kristjanski vojaki in prosi istega boga, katerega prosi duhovnik sovražne armade, za slavno zmago, kakor če bil bog že pozabil na svojo peto zapoved: *Ne vbi!*

Tudi v šoli se deco uči, da so morile na debelo — Hanibal, Cesar, Napoleon, Radecki in drugi taki klavci — slavniki nožje, ki so dosegli nesmrtno slavo, ker so razumeli organizirati izborni ubijanje ljudi — najvišjih bitij na našem planetu — po ljudeh.

V današnji šoli se morajo dostikrat umakniti Kopernik, Galilej, Giordano Bruno menihu Bertoldu Schwarzu, ki je spoznal lastnosti smodnika, tvarine, ki se dandanes najbolj rnejsje in izdatnejše rabi pri organiziranem ubijanju ljudi na debelo.

Ako je šolska vzgoja takta, ali se naj čudimo, ako se mladina, dokler ne zna samostojno misliti, navdušuje za vojaški stan in vojno?

Dandanes so tudi družabne razmere tako žalostne, da marsikaterega prisilijo, da oblec prostovoljno vojaško stuknjo, ali pa da je noče sreči, če jo nosi, ker drugače bi moral končati sebi življenje s samomorom ali pa počasi poginiti lajkote.

Vprav te raznere pa kličejo vsakega, kdor je nasprotnik vojne, na krov, da dvigne svoj glas proti organiziranemu klanju, ki se vedno vrši le v prid posestvočim in imovitim slojem — kapitalistom, da druge ljudi prepreča o grozovitosti in nepotrebi vsake vojne.

Kako grozna in strahovita je vojna, dokazujejo beležki iz dnevnika barona pl. Lassberga, zelo patriotskega človeka, ki se je nemško-francoske vojne (1870—71) udeležil kot častniški aspirant in častnik. Kot patriotski človek ni imel namen z objavljenjem svojega dnevnika hujskati zoper vojno, ampak dogodki v vojni so napravili na njega tako globok utis, da jih ni mogel drugače preobčiti, kot so se vršili. Lassberg piše:

"Ko smo prekorčili mejo, smo že videeli grozoto vojne. Altenstadt, prva vas na Francoskem, je bila v tužitetn položaju: Prebivalcev ni bilo v vasi, pač so bili le ranjeni pruski, bavarski in francoski vojaki; hiše so bile deloma razstreljene in vse so kazale znachenja krutega boja, na vaški cesti je pa stal navadni kmečki voz preobložen z

mrtvimi Prusi, Bavarci in Francizi; vstakega so naložili kakor so ga našli, okrvavljenega, umazanega in zprašenega, napol nagega z raztrejjenimi in odtrganimi tudi, izbuljenimi očmi in krčevito raztegnimi rokami. Tudi nižje na cesti so bila povsod vleti znamenja boja. Tu je ležal Pruski Bavarec, tam zopet Francoz, kje drugod zopet konj, ki je že grozno srušel in katerega je že razganiilo."

O tem danu v vojski prípoveduje Lassberg:

"Vzeti smo moral, kjer smo dobili. Pri prvi rekviziciji sem smatral semega sebe za tatu. Zaukazal sem naložiti voz z buškovimi drvmi, katere sem našel zložené na dvorišču nekega kmeta; dasiravni sem razumel potrebo te odredbe, vendar me je vest pekla in sa nemu sebi sem očital, da sem stegnil svoj roki po tujem blagu."

Rad marsikaterega blaga, posebno radi ene kravice je bilo mnogo solza, drugod pa zopet mnogo klevinc. Srce me je bolelo, ker sem moral tako surovo nastopati in marsikater krat sem vrnil del rekvizirane blaga in sem pa skušal z majhnim denarjem darilcem iz lastnega žepa znati hudo."

Kakšen hud učinek načravi biti: še na ptice, pše Lassberg doslovno o bitki pri Sedantu:

"Nekaj povsem novega za mene je bilo obnašanje ptic v tem grozem in vedno zrak potresujočem grmenju. Brez cilja so letale ptice naokrog, posedale so pod grmovje in dozdevalo se je, kakor da bi padači na vpično nizdo! Golobje in lastavice so švigale tned nami in dostikrat so skušale boječe poskrbiti se tned vojaki in konji."

Pri Sedantu je prišel Lassberg v bitko. S svojimi Bavariji je zasedel kolodvor v Bazeilles. Odtod je moral zopet naprej. V tem drvenju je nakrat stal s svojim oddelkom, ne da bi sem vedel, kako se je to zvršilo, pred utrdbam Sedana. Vojake na utrdbah je smatral za Pruse in prestrelil se je, ko je spoznal, da so Francozje. Ali k njegovi sreči so nekaj trenotkov kasneje razvili bejo zastavo. Po končani bitki je imel nalogo pokopati mrtvece. Na nekem sadnem virtu so izkopali 6 velik in 10 čevljev globokih gomil. Od vseh strani so se pripeljali polne vozove mrtvecev, katere so nametali v kupov. Tu so ležali Neme, Francizi, Europejci in Afrikanci, kristjanje, mohamedanci in pagani. Ležali so, kakor jih je smrt dohitela, v strganih uniformah, ki so bile zamazane s krvjo in blatom. Nekateri so bili skonaj nagi, drugi so imeli spačene in skremizene obraze, nekateri so pa bili povsem životu črni, ker se je vsled vnetja rani razkrojila kri.

O pokopavanju zopet pravi Lassberg:

"Neki vojak, ki je stal v gomili, je v tem spoznal svojega brata, da je sprejemal in skladal mrtvece,

"Anton," je zakričal in se zgrudil preko njega. Jokal je in hotel me je zaprositi, naj ga nadomestim z drugim vojakom. Ali skočil sem že v gomilo in ga dvignil od tal. Tolazil sem ga seveda zmanj, a zaznala sem čvema vojakoma, naj ga odpeljeti na prost, kjer se boste lahko opazili na njih. Uniforme so bile zamazane in strgane, obraz vojakov so pa govorili odprt jezik o prestanilih mukah."

Jako zanimivo in podučno o grozzi vojne popisuje tudij bitko pri Coulmiers (9. nov.). Lassberg je bil s svojimi vojaki 43 ur brez jedi v vednem boju. Slednjič je ležal s svojim oddelkom v nekem jarku in čkal nadaljnih povelj. Nakrat pridrario 4 nemški topovi, da bi nosili in grozo med francosko konjico. Tem topovom je pa pričelo odgovarjati osem francoskih batérij. "Za nam v gozd," prípoveduje Lassberg, "in pred nami na polju, pri nas v jarku in načini našini glavini, so razpočevali granate raznega kalibra in nas obiskale s kos, blatom, rušno in vejam; bila je najhujša nevihta, kjer smo ležali in povsod je treškal. Jaz sem ležal v ozkem in plitkem jarku med narednimi Kninadeterem in vojakom Hirschem, ki se nista nikdar vznešenila. Nakrat je treščila granata poleg moje glave v rob jarka in sičer tako blizo, da me je stresnilo po vsem životu. Prekudila se je še enkrat, potem pa obtičala v luknji, katera s je sama izkopala. Slikajoče je tla užigalica. Bil je grozen trenofek, ko smo nazaj sklonjeni zrili železni čok, pričakurjoč razstrelbo, ki bodo odločila življenje ali s mrtvimi. Toda dan je zginil in ni se razpočila. Ali sedaj trešči v isto mesto druga granata in nas obiskuje s prstjo, da smo se nehote nazaj sklonili; tudi tukaj je slikala užigalica in čakali smo na razstrelbo. Nakrat močan sunek, plamen, oblak dima; slišali smo frčati kose železa, nas je pa pokrila prst — toda nihče ni bil ranjen."

Drugi dan je zvedel Lassberg, da je njegov brat padel, ki je služil pri topništvu. "Ubogi fant je bil takoj mrtev," je dejal ordinančni častnik. S solzami v očeh je korakal Lassberg naprej. Glavo si je zakrval s kocem, da bi nihče ne opazil njegovih solza, in mislil je na mater, brate in sestre, pri tem so mu pa besede častnika vedno donele v ušesih: "Ubogi fant je bil takoj mrtev."

Take so slike iz vojne. Rop, humor se menjavata drug za drugim, obenem pa sledita žalost in beda.

Ko je imela Avstrija zasesti Bosno in Hercegovino sem bil komaj 8 let star deček. Koičko žalosti in bede sem videl takrat, ko je 17. pešpolk odhajal na bojišče in prišel z bojišča. Razumel nisem takrat vsega, vendar sem pa slutil, da morabti vojna nekaj groznega in strasnegata.

Zene in otroci rezervistov so pijačali na ljubljanskem kolodvoru, da bi se kačen omiehčal. Sivi oče in mati sta objemala svojega sina, po obrazu so jma pa lili potoki solz.

Kraško vojaško povelje in cvet slovenskih fantov in mož je moral vstopiti v vlak, ki jih je odpeljal na jug — v klevnico.

Kako žalosten je bil še le povrat. Res, na Dunaju, cest so namavili nekak oder, katerega so imenovali slavolok. "Dobro došli," se je blestil napis na slavoloku.

Gorele so že enestne svetlike, ko so se pešci 17. pešpolka uvrstili na kolodvor in pričeli korakati v mesto. Pa kakšni so bili. Breme, težkoče in trpljenje vojne je vsakdo lahko opazil na njih. Uniforme so bile zamazane in strgane, obraz vojakov so pa govorili odprt jezik o prestanilih mukah.

In koliko zopet žalosti! Čul sem

na svoja lastna ušesa, kako je star kmetič popraševal vojaka iz domače vase, če so res njegovega sina ubili Turki. Kmetič nikakor ni hotel vrjet, da je njegov sin res mrtev, v katerega je stavlil vse svoje uže in nade. Ko mu je bradati vojak v drugič potrdil, je kmetič tako milo zajekal, da so tudi meni nehoti udariše solze po licu. Plakali so s starim kmetom, pri tem pa mislil: Vojna, to mora biti nekaj groznega, ker tako stari ljudje plakajo.

Veselil sem se prihoda vojakov, še bolj pa vojaške godbe. Ali ta prizor mi je tako zagrenil veselje, da sem pohite domov in svoji materi povedal, kako so stari ljudje plakali ob povratku vojakov.

"Ti tega sedaj ne razumeš," me je zavrnila mati. "Ali razumel boš, kadar odrasteš."

In sedaj, ko sem odrastel, razumem tudi, da je najhujša na svetu vojna — organizirano klanje, katerega organizirajo kapitalistične države v interesu kapitalistov.

Vsled tega je treba vedno in povsod agitirati proti militarizmu, ako se hoče onemogočiti vojskovanje. Dokler imajo vojake, toliko časa bodo tudi vojne.

Torej proč z vojaštvom!

DROBTINICE IZ VELIKE FRANCOSKE REVOLUCIJE.

Sestavil J. Z.—k.

Obsodba in eksekucija Marije Antonijete.

Konaj je Ljurev tu XVI. odletela glava na morišču, se je Anglija pridružila evropski koaliciji, koje namen je bil, da se grozno maščuje nad francoskim narodom, ki je bil tako predržen, da je vzel dolobvo svoje usode v svoje lastne roke. Anglija je imela pri ustropu v koalicijo tudi še druge sebične namene. Obgavljenje kralja je bila z Anglijo le ugodna prilika za napoved vojne francoski republike.

Tudi Španija, Portugalska, Rim in Neapel so izročili francoskim posancem potne liste in tako pristopili h koaliciji.

Pripravljeni kraljestva na Francoskem so izrabili to ugodnost. Pričeli so ščuvati kmečki narod, ki se je najmanj zavedal, zakaj se gre, proti republike.

Dumoriez je v bitki pri Neerwinden, blizu Lütticha, igral očitno ulogo izdajalca. Po končani bitki, v kateri je bila francoska armada od Avstrijev teperen, je pozval svojo armado, naj maršira v Pariz in pomete z republiko. Naletel je slab. Prilružilo se mu je le 1800 mož. Sedaj je Dumoriez zbežal k Avstrijem, ker ga je vsled očitnega izdajstva, čaka sramotna smrt na morišču.

Vsi ti dogodki so pa silno upravili na francoski narod. Voditelji republike so segli po nas nem sredstvu, da ubranijo mlado republiko proti notranjim in zunanjim sovražnikom. Vsak, kdor je bil le sumljiv, da je v zvezi z notranjimi ali zunanjimi sovražnikom, je prišel pred revolucionarno sodiščem, ki je nagle sodilo, ako so bili dokaz dopričeni proti obtožencu.

(Dalje prih.)

EUGENE VARLIN.

Spomin izza pariške komune.

(Konec)

Sicre je peljal Varlina pred generala Lavan Conzeta. Na vprašanja ni odgovoril. General je zapovedal kratko: "Ustrelite ga, tamle za zidom!" Sodrga v židanih krilih in fraku je pa kričala: "Peljita ga naokrog!" Vojaki so ubogali.

Zvezali so mu roke, dva vojaka sta ga vzela v sredo, drugi so ga pa suvali s puškinimi kopiti. Ženske hijene v baržunu in svili so mu pijuvali v lce, strahopetneži v člindru in fraku so ga pa tepli s palicami, da je bil ves krvav, kakor Krist, ko so ga bičali privezanega k stebnu. Ta muha je trajala pol ure. Slednjič so se navelji ustavili. Posadili so ga na stol in ga vstremli iz bližine. Bil je že nezavesten vsled prestarih muk, preden so ga ustrelili.

Copee, klerikalni pisatelj, je napisal enodejanski igrokaz, v katerem kaže vlemenitega duhovnika, ki je pod komuno mnogo trpel, kasneje pa skrival pri sebi komunarda, kojega bi Verzeljci na licu mesta ustrešili, če bi jím prišel v pest. Dojočil je duhovniku vprav nasprotna dejanja, ki so bila očitno v nasprotju z dajanji ovaduha, ki je ovadil Varlima.

Plačilo ni izstalo. V pariških delavcih je še živo živel spomin na gnusnega duhovnika-ovaduha. Nastali so kravali in igrokaz se je preposedal.

Igrokaz dandanes spi spanje pravčnega med drugimi enakimi lite ravnimi produkti. Ime Varlina, katerega so umorili brez sodnje, se pa dandanes blišči na tablicah neke pariške ulice.

In duhovniki? Izvzemš majhno peščico bodo še v prihodnje jokali, koliko je Krist trpel, da bodo tem ložje uživali nebesa že na tem svetu, naobratno bodo pa skrbeli, da bo vsak trpel še hujše muke kakor Krist, če bo skušal ljudstvu odpreti oči in jih s tem prikrajšati na udobnem življenju. Za vero se jím ne gre, vsaj večini ne, pač pa za udobno, brezdelno življenje.

POZOR SLOVENCI IN HRVATJE!!!

Slavnemu občinstvu v Chicagu in okolici naznanjava, da sva odprla na-

623 So. THROOP ST.,
novourejeno pekarijo,

kjer pečeva najokusnejša raznovrstna peciva. Za sveže pecivo in solidno posrežbo jamčiva. Bratje, podpirajte edino domače podjetje v tej stroki!

Z odličnim spoštovanjem

JUR. CURIČ & ALEX. IVČEC
623 So. Throop St., Chicago.

Jugoslovanska vinarna!

Podpisani naznanjam Hrvatom in Slovencem v Chicagi in okolici, ta točim najboljša raznovrstna vdna po primirni ceni.

Pridite, pripeljite znance in injatelje, da se prepričate.

ip Z vsem spoštovanjem

Slavolub Štajdohar,
316 W. 18th St. Chicago.

Ozdravljen težke bolezni ženskih ustrojev maternice belega toka, bolečin - v želodcu in križu

Marija Rezič
209 5th St. Union Hill, N.J.

ROJAKI

zapómnite si, da je samo oni zdravnik dober in izkušen kateri zamore dokazati, da je že mnogo in mnogo bolnikov ozdravil.

Na stotine naših rojakov se z zahvalnimi pismi in svojimi slikami

zahvaljuje za zadobljeno zdravje primariusu najznamenitejšega, najstarejšega in najzanesljivejšega zdravniškega zavoda v New Yorku in ta je:

THE COLLINS NEW YORK MEDICAL INSTITUTE.

To je edini zdravniški zavod v Ameriki v katerem prvi svetovni zdravniki in Profesorji posebnim modernim načinom zdravijo vse bolezni brez izjeme, bodisi katere koli ukutne, kronične ali zastarele bolezni kakor: bolezni na pljučah, prsih, želodcu, črevah, ledvicah, jetrah, mehurju, kakor tudi vse bolezni v trebušni votlini v grlu, nosu, glavi, nervoznost, živične bolezni, prehudo utripanje in bolezni srca, katar, prehlajenje, naduho, bronhialni, pljučni in prsnih kašelj, bljuvanje krvi, mrzlico, vročino, težko dihanje, nepravilno prebavljanje, reumatizem, giht, trganje in bolečine v kriču, rokah, nogah, ledjih in boku, zlato žilo (hemeroide), grižo ali preliv, nečisto in pokvarjeno kri, otekli noge in telo, vodenico, božast, slabosti pri spolnem občevanju, polucijo, nasledke onanije (samoizrabljevanja) šumenje in tok iz ušes, oglušenje, vse bolezni na očeh, izpadanje las, luske ali prh naglavni, srbenje, mazulje, lišaje, ture, hraste in rane, vse ženske bolezni na notranjih organih, neurastenični glorabolj, nereditno mesečno čiščenje, beli-tok, bolezni na maternici, i. t. d. kakor tudi vse ostale notranje in zunanje bolezni. Tu edino se ozdravi jetika in Sifilis točno in popolnoma, kakor tudi vse **tajne ali spolne bolezni**.

Zatoraj rojaki Slovenci! mi Vam svetujemo, da poprej nego se obrnete na katerega drugega zdravnika ali zdravniški zavod, prašate nas za svet, ali pišete po **Novo obširno kujo** "ZDRAVJE", katero dobite **zastonj**, ako pis mu priložite nekoliko znamk za poštnino. Ta knjiga obsegata preko 160 strani z mnogimi podučljivimi slikami v tušu in barvah.

ZASTONJ!

ZASTONJ!

Ozdravljen od reumatizma v rokah in nogah.

John Trebec
Box 196 Tercio, Colo.

Kučiga Zdravje

Vsa pisma naslavljajte na sledeči naslov:

**The Collins
N. Y. Medical Institute
140 West 34th St.
NEW YORK, N. Y.**

Potem smete mirne duše biti prepričani v najkrajšem času popolnega ozdravljenja

Ozdravljen od slabokrvnosti, kašlja, težke bolezni v prsih in zlatenice.

Johana Košir
Box 122 North Bergen, N.J.

POZOR! SLOVENCI! POZOR! SALOON

z modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno.

Postrežba točna in izbrana.
Vsem Slovencem in drugim Slovanom se toplo priporoča

Martin Potokar

564 So Center Ave., Chicago.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
zdravnik za notranje bolezni in ranocelinik.

Zdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdravila. 647 in 649 Blue Island Ave., Chicago
Uradne ure: Od 1 do 3 popol. Od 7 do 9 večer.
Izven Chicage živeči bolniki naj piščo slovenski

Slovencem in Hrvatom naznanjam, da izdelujemo raznovrstne

OBLEKE

po najnovejšem kroju. Unijsko delo; trpežno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, ki spadajo v delokrog oprave — oblek. Pridite in oglejte si našo izložbo. Z vsem spoštovanjem

J. J. DVORAK & CO.
598-600 Blue Island Ave.

Chicago.

Jože Sabath

advokat in pravni zastopnik v ženskih in civilnih zadevah.

Pišite slovenski!
1628 1638 Unity Building
79 Dearborn St., Chicago, Ill
Res. 5155 Prairie Ave.
Phone Drexel 7271.

Košiček Bratje

SALOON!

Dobro pivo, whiskey, likere, vino, izvrstne smodke in prigrizek.

Oglasite se na Central!